

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin 24. kokous

Aika: 25.10.2019, klo 12:00–16:00

Paikka: Ilmatieteen laitos (Erik Palménin aukio 1), Anemometri

Paikalla:

Panelistit: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, prof. Antti Asikainen, Luonnonvarakeskus, prof. Marja Järvelä, Jyväskylän yliopisto, prof. Markku Kanninen, Helsingin yliopisto, johtava tutkija Timo Lanki, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, johtava ekonomisti Marita Laukkanen, VATT, assistant professor Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto, apulaisprof. Ilkka Ratinen, Lapin yliopisto, johtaja Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus.

Sihteeristö ja yhdyshenkilöt: erityisasiantuntija Heta-Elena Heiskanen, ympäristöministeriö, tohtorikoulutettava Sanna Lötjönen, Helsingin yliopisto.

Vierailijat: viestinnän suunnittelija Elina Kirvesniemi, Kaiku Helsinki, projektitutkija Tina Nyfors, LUT, Senior Consultant Riikka Rantakari, FitComm/Kaiku Helsinki.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:17.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Uuden pääsihteerin esittäytyminen

Paneelin uusi pääsihteeriksi Heta Heiskanen (YM) esittäytyi.

5. Tilannekatsaus ja syksyn toiminta

Käytiin läpi paneelin tekemät lausunnot. Ollikainen oli keskiviikkona hallituksen iltakoulussa. Pitkän aikavälin hankkeen julkistus oli 4.10. ja tilaisuus oli kaiken kaikkiaan hieno. Osallistujia oli paikan päällä noin 60. LULUCF-aamukahvit pidettiin toimittajille 13.9. Tässä hankkeista esiteltiin LULUCF-laskenta ja hiilineutraalius. Tilaisuus oli hyvä ja sai huomioita mediassa. Tilannekatsauksesta keskusteltiin.

6. Kasvatus: raportti

Ratinen esitteli hanketta ja raporttia. Raportti lähetettiin aiemmin kaikille kommentoijille. Tämän jälkeen tekstiin on tehty kielellisiä täsmennyksiä. Raportissa pyritään hahmottelemaan uutta ilmastokasvatusmallia; transformatiivista eli uudentavaa prosessimallia. Aiemmin on hahmoteltu, miten ilmastonmuutosta voidaan ymmärtää hyvin laaja-alaisesti. Uudessa mallissa pyritään ilmastokasvatuksen ikkunoiden kautta, sovitussa systeemirajauksessa ja asetettujen tavoitteiden kautta pääsemään aitoihin tavoitteellisiin ilmastotoimiin. Hankkeessa mietittiin koululaisille ilmastokasvatuksen oppimiskäsitteitä, joita ope-opiskelijat Rovaniemen alueella kokeilivat. Näistä saatuja ideoita ja palautteita hyödyntäen sekä kirjallisuuteen pohjautuen päädyttiin ratkaisukeskeiseen, toivoa ylläpitävään toimintamalliin, mikä näkyy etenkin uuden mallin ikkunoissa. Kasvatettavan ennakkotiedot, arvot ja tunteet pitää ottaa huomioon transformatiivisen, tutkivan oppimisen kautta. Kasvatettavat oppivat merkitystä luovan strategian ja miten tunneilmastoa voidaan ylläpitää, jotta tunteet johtavat merkitystä luoviin tekoihin, eivät ahdistukseen. Hankkeen loppuseminaari on 29.11. Rovaniemellä.

Raportista ja sen johtopäätöksistä keskusteltiin. Johtopäätöksiä muokataan kommenttien perusteella ja ne siirretään raportin alkuun. Muokattu versio saadaan paneelin käsittelyyn ensi viikolla. Tästä pidetään sähköpostitse kommentointikierros. Viimeinen hyväksyntä tulee puheenjohtajistolta.

7. Vesihuolto: johtopäätökset

Lanki kertoi muokatusta raportista. Raportista keskusteltiin. Raportti kuitataan valmiiksi ja se on hyväksytty. Viestinnästä keskustellaan kokouksen myöhemmässä kohdassa.

8. Sähköautot: raportti

Seppälä kertoi hankkeen tilanteesta. Ulostulo olisi policy brief, jossa olisi sisältöinä yleistä henkilöautoliikenteen päästöjen vähentämistarpeesta sekä nostot energiatehokkuudesta ja käyttövoimien skaalautuvuudesta. Lisäksi tulee laskurin käyttöopas, josta löytyvät kaikki lähtötiedot. Laskurista ja raportista keskusteltiin.

9. Kulutus: tilannekatsaus

Tina Nyfors (LUT), Liimatainen ja Seppälä esittelivät hankkeen tilannetta (Nyfors oli kokouksessa paikalla hankkeen käsittelyn ajan). Hankkeessa ovat mukana LUT, SYKE, LUKE ja TUNI. Nyt esitellään etenkin hankkeen ideaa ja konseptia. Koko teksti tulee katsottavaksi ennen joulukuun kokousta. Hankkeen tavoitteena on selkeyttää ja jäsentää kuluttajanäkökulman käsittelyä ilmastopolitiikan yhteydessä. Näkökulma on kulutuslähtöinen ja tässä tuonti lasketaan mukaan, mutta vientiä ei. Lisäksi hankkeessa on keskitytty sufficiency-näkökulmaan. Mukana ovat asuminen, ruoka, liikkuminen sekä muut tavarat ja palvelut. Hankkeessa on tehty kirjallisuuskatsaus ja järjestetty kolme työpajaa. Hanke sai aiemmin lisäaikaa vuoden loppuun asti.

Ecological sufficiency -käsitteen voisi suomentaa esim. termeillä kohtuullisuus, riittävyys tai tarpeellisuus. Ekologiset rajat ja varovaisuusperiaate ovat keskeisiä. Kysymys on kulutuksen määrän absoluuttisesta vähentämisestä ja ylelliseen kulutukseen puuttumisesta. Elämäntapamuutokset ovat keskeisessä roolissa ja keskitytään kulutukseen ja yksilön valintoihin. Miten politiikkatoimilla voidaan tukea näitä? Rakenteelliset muutokset on rajattu selvityksestä ulos. Muutosta on Goughin mukaisesti ehdotettu kolmessa vaiheessa: 1) ekotehokkuuden lisääminen (tuotannon tehostaminen ja vähähiilinen teknologia; rajattu pois tarkastelusta), 2) kulutuksen uudelleenohjaus (selektiivinen kasvu) ja 3) kulutuksen vähentäminen absoluuttisesti. Toiseen ja kolmanteen vaiheeseen on kerätty esimerkinomaisia ohjauskeinoja. Mikä nähdään minimikulutuksena? SYKE on laskenut viitebudjeteille kasvihuonekaasupäästöt.

Hankkeen järjestämät työpajat ovat olleet innostuneita. Asumisen kipupiste on lämmitystarve. Miten muutetaan energiantuotantoa? Liikenteen tarve lähtee siitä, missä asuu ja mikä on esimerkiksi joukkoliikenteen palvelutaso. Ruokatyöpajassa kohtuullisen ruokavalion määrittäminen oli haasteellista. Ohjaaminen nähtiin tärkeäksi, mutta tähän liitettiin haasteita. Yleisesti työpajoissa tuli esiin, ettei kulutuksen ylärajan määrittäminen ole helppoa.

Hankkeesta keskusteltiin ja siihen päätettiin ottaa aikalisä. Keskustelun perusteella muokattu raportti tulee katsottavaksi joulukuun kokoukseen. Silloin raportista keskustellaan, mutta ei tähdätä päätöskäsittelyyn. Kokouksessa sovitaan seuraavista askeleista. Näillä evästyksillä hankkeen työryhmä tekee seuraavaan kokoukseen ehdotuksen etenemisestä ja mahdollisesta paloittaisesta julkaisemisesta. Ei voida kuitenkaan päättää mitään tulevan paneelin puolesta.

10. Muut hankkeet – tilanne

Kohta jätetään ajanpuutteen vuoksi käsittelemättä.

11. Viestintä ja syksyn tilaisuudet

Rantakari kävi läpi syksyn viestintää. Kasvatus on jo pitkälle sovittu ja etäseurannan mahdollisuutta selvitetään. Vesihuollolle oli ehdotettu marraskuun loppua. Tilaisuuden sisällöstä on keskusteltu ja siinä otettaisiin sopeutuminen vähän laajemmin esiin. Tarkemmasta päivästä sovitaan hankkeen ja viestinnän kesken. Kulutushankkeeseen otettiin aikalisä. Autolaskurin julkistus menee marraskuun puoleenväliin. Tästä tehdään policy brief ja järjestetään pienimuotoinen tilaisuus, jolle hanke ehdottaa sopivia päivämääriä. Sosiaalisen hyväksyttävyyden julkaisu on alustavasti marraskuun loppupuolella. Käydään raportti ensin läpi puheenjohtajistossa, jonka jälkeen raportti laitetaan sähköpostitse kommenttikierrokselle koko paneelille. Tästä voitaisiin tehdä policy brief ja tiedote. Sopeutumismuistio on kysymysmerkki. Jos muistio tulee, tulisi siitä tiedote joulukuussa. Paneelin työn synteesiä ei ehditä tehdä, joten se jätetään pois listoilta. Metsähankkeen jatko tulee paloissa ulos. Seuraavaksi tulee Ollikaisen ja Seppälän vieraskynä HS:ään.

Ollikainen on keskustellut mahdollisesta eduskuntatilaisuudesta. Jos tilaisuus toteutuu, olisi sisältönä esitellä EU:n ilmastopolitiikan kokonaisuus, sanoa muutama sana kaikista sektoreista, sekä tuoda esiin paneelin päästövähennysurat ja politiikkakuilu.

12. Muut mahdolliset asiat

a. Kauden viimeinen kokous ja illallinen

Joulukuun kokous on perjantaina 13.12. Kokouksessa käsitellään viimeisten hankkeiden raportit. Kokouksen jälkeen on illallinen.

b. Muut

Ilmastolain päivityksen valmistelu aloitetaan. Tilaisuuteen 30.10. klo 10 ovat menossa Kulovesi ja Ollikainen.

Fossiilittoman liikenteen työryhmään on pyydetty aiemmin Laukkasta ilmastopaneelin pysyväksi edustajaksi. Laukkanen ei lähtenyt mukaan. Nyt työryhmään on pyydetty Liimataista.

Heiskanen muistutti laskutuksesta. 10.1.2020 on ehdoton deadline kaikkien hankkeiden laskutukselle.

Ilmastovaikutusten arvioinnista lainvalmistelussa on lähdetty keskustelemaan.

13. Paneelin sisäiset asiat (ilman ministeriöiden edustajia)

Puheenjohtaja pitää joulukuun illallisella puheen.

14. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16:13.